

เกษตรปลอดสารพิษตำบลบ่อทอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ่อทองประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำสวนผัก และส่วนใหญ่ใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต และทำให้พืชผักมีลักษณะสวยงามไม่มีร่องรอยที่ถูกแมลงต่างๆ ทำลาย ซึ่งจะเป็นที่ต้องการของตลาด ในการใช้สารเคมีจำนวนมากนี้ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรในระยะยาว เนื่องจากต้องสัมผัสสารเคมีอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ เกษตรกรได้ประสบกับปัญหาความผันผวนของราคาผลผลิต และบ่อยครั้งที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากเกษตรกรมีการแข่งขันและจำหน่ายสินค้าตัดราคากัน เกษตรกรในตำบลจึงได้รวมกลุ่มกันพยายามแก้ปัญหาการราคาผลผลิต รวมทั้งลดการใช้สารเคมี แต่กลุ่มยังขาดความพร้อมในด้านงบประมาณ จึงได้ขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง ซึ่งผู้บริหารของ อบต. ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ จึงมีแนวคิดที่สนับสนุนกลุ่มให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: บ่อทอง

จังหวัด: ชลบุรี

ประชากร: 6,021 คน

พื้นที่: 35.37 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ในปี 2543 อบต.บ่อทอง จึงได้จัดทำโครงการ "เกษตรปลอดสารพิษ" ขึ้น เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรใช้สารชีวภาพ และสารปราบแมลงศัตรูพืชที่สกัดจากธรรมชาติ แทนสารเคมีและปุ๋ยเคมี เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพของเกษตรกรในระยะยาว และส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต รวมทั้งแก้ไขปัญหาราคาผลผลิตให้แก่เกษตรกร

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

- จัดตั้งกลุ่มเกษตรปลอดสารพิษขึ้นอย่างเป็นทางการ มีสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 30 คน มีการเลือกตั้งประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการกลุ่ม และที่ปรึกษากลุ่ม จำนวน 17 คน เพื่อทำหน้าที่บริหารงานภายในกลุ่ม
- ก่อสร้างอาคารโรงเรือนเพื่อเป็นที่ทำการกลุ่ม ณ บริเวณบ้านของประธานกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งให้เป็นโรงเรียนเกษตรกร โดยการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ หมุนเวียนผลิตเปลี่ยนกันให้ความรู้กับเกษตรกรและสมาชิกกลุ่ม
- สนับสนุนงบประมาณในการทำบรรจุภัณฑ์ และซื้อน้ำยาชีวภาพให้แก่กลุ่ม จำนวน 20,000 บาท
- การดำเนินงานของกลุ่ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
 - กลุ่มจะสนับสนุนให้สมาชิกใช้น้ำยาชีวภาพ หรือสารสกัดจากธรรมชาติ เช่น น้ำสะเดา หรือเชื้อแบคทีเรียในการเพิ่มผลผลิตและใช้ทำลายแมลงศัตรูพืช ซึ่งจะแจกน้ำยาชีวภาพให้สมาชิกและสนับสนุนให้สมาชิกผลิตใช้เอง นอกจากนี้กลุ่มยังผลิตน้ำชีวภาพเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรในพื้นที่ด้วย
 - การจำหน่ายผลผลิต กลุ่มจะรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกในราคาที่สูงกว่าที่พ่อค้าคนกลางรับซื้อ เช่น พ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาดิโกลกรัมละ 10 บาท ในขณะที่กลุ่มรับซื้อในราคาดิโกลกรัมละ 15 บาท ส่วนราคาที่กลุ่มจำหน่ายนั้น ถ้าจำหน่ายเองจะจำหน่ายราคาผักปลอดสารพิษในราคาสูงกว่าผักทั่วไป ไม่เกิน 10 บาท/กิโลกรัม แต่ถ้าจำหน่ายที่ร้านค้าที่รับไปราคาจะสูงกว่าประมาณกิโลกรัมละ 50 บาท ส่วนผลกำไรที่ได้จากการ

จำหน่ายผลผลิตกลุ่มจะนำมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม และนำมาให้สมาชิกกู้เพื่อลงทุนต่อไป

- ด้านการตลาด ส่วนใหญ่จะเป็นตลาดภายในจังหวัด โดยจะจัดส่งตามร้านค้าภายในจังหวัด เช่น ร้านไทยศรีราชา ร้านรักผัก อ่างศิลา ร้านผักปลอดสารพิษที่บ้านบึง เป็นต้น และกลุ่มจะจำหน่ายเองที่หน้าศาลากลางจังหวัดทุกวันศุกร์ และหน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรีทุกวันพุธ

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. งบประมาณของ อบต. ในปี 2543 จำนวน 20,000 บาท เพื่อเป็นค่าจัดซื้อบรรจุภัณฑ์และน้ำยาชีวภาพ 2. งบประมาณของสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี จำนวน 200,000 บาท เพื่อเป็นค่าก่อสร้างอาคารโรงเรือนให้แก่กลุ่ม 3. งบประมาณของสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี ในปี 2547 จำนวน 150,000 บาท เพื่อใช้ในการต่อเติมอาคารโรงเรือนและจัดซื้อโต๊ะและเก้าอี้
การระดมทุน/การระดมหุ้น	1. ระดมหุ้นจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท คนละ 1 หุ้น ทุกเดือน ปัจจุบันมีเงินจากการระดมหุ้นประมาณกว่า 60,000 บาท
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. อาคารโรงเรือน 1 หลัง 2. สารชีวภาพ 3. โต๊ะและเก้าอี้
บุคลากร	1. เจ้าหน้าที่ อบต. ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 2 คน ทำงานวันและเวลาราชการ 2. เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดทำหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่กลุ่ม จำนวน 6 คน ทำงานวันและเวลาราชการ 3. พัฒนาการทำหน้าที่ให้ความรู้แก่กลุ่มในการบริหารงานในรูปแบบกลุ่ม จำนวน 2 คน ทำงานวันและเวลาราชการ 4. เจ้าหน้าที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ่อทองทำหน้าที่เป็นวิทยากร ในการให้ความรู้แก่กลุ่มในเรื่องการใช้ประโยชน์จากสารชีวภาพ และการผลิตยาปราบศัตรูพืชจากธรรมชาติ จำนวน 2 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2543	- เกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาหาค่าผลผลิตตกต่ำ และปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการผลิต จึงมีแนวคิดที่จะปลูกผักแบบปลอดสารพิษขึ้น จึงได้รวมกลุ่มกันเพื่อจัดทำโครงการ - กลุ่มได้ขอความช่วยเหลือจาก อบต. ให้ช่วยแก้ไขปัญหาและสนับสนุนกลุ่มเกษตรกร - ปลัด อบต. ได้แนะนำการเขียนโครงการ แบบฟอร์มในการเสนอ และแนะนำวิธีการเสนอโครงการให้กับผู้นำกลุ่ม เพื่อนำเสนอผู้บริหารของ อบต. ต่อไป	กลุ่มเกษตรกร/ปลัด อบต./คณะผู้บริหาร อบต.
2543	- เสนอโครงการต่อผู้บริหาร อบต. และคณะผู้บริหารเห็นชอบสนับสนุนโครงการ รวมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 20,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าบรรจุภัณฑ์และค่าน้ำยาชีวภาพ	คณะผู้บริหาร อบต./ปลัด อบต./กลุ่มเกษตรกร

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	- ประสานงานและติดต่อวิทยากรมาให้ความรู้แก่กลุ่มเพิ่มเติม โดยเชิญเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัด และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล - กลุ่มเกษตรกรได้เขียนโครงการเสนอต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ	
2543	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษอย่างเป็นทางการ โดยมีการเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการกลุ่มและที่ปรึกษากลุ่ม โดยมีสมาชิกเข้าร่วมทั้งหมด 30 คน และมีมติว่าให้ใช้ที่ดินของเกษตรกรแต่ละคนในการปลูกผักปลอดสารพิษ - รับมอบงบประมาณและดำเนินการก่อสร้างอาคารโรงเรียนเพื่อเป็นที่ทำการกลุ่ม รวมถึงจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเกษตรกร	ปลัด อบต. / กลุ่มเกษตรกร
2543	- จัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยมีวิทยากรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ่อทอง และกรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี หมุนเวียนสับเปลี่ยนกันมาให้ความรู้ในเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษที่ถูกต้อง โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพในการหมักสละและการผลิตปุ๋ยชีวภาพให้แก่อกลุ่ม ณ อาคารที่ทำการของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มได้จัดตั้งให้เป็นโรงเรียนเกษตรกร	ปลัด อบต. / กลุ่มเกษตรกร/สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี/ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล/สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ่อทอง/กรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี
2543	- กลุ่มเกษตรกรดำเนินการผลิตและจำหน่ายผักปลอดสารพิษ โดยส่งจำหน่ายในร้านค้าภายในจังหวัดและจำหน่ายเอง ณ บริเวณหน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดทุกวันพุธและหน้าศาลากลางจังหวัดทุกวันศุกร์	กลุ่มเกษตรกร
2543	- เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ่อทองร่วมกับเจ้าหน้าที่เกษตรให้ความรู้ด้านการบริหารงานให้แก่กลุ่ม	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ่อทอง/สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี
2547	- สำนักงานเกษตรจังหวัดสนับสนุนงบประมาณในการต่อเติมอาคารที่ทำการกลุ่ม และจัดซื้อโต๊ะ เก้าอี้ให้แก่กลุ่ม	สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี

-- บทบาทความร่วมมือ --

ให้การสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารโรงเรียนให้แก่อกลุ่ม จำนวน 200,000 บาท และให้งบประมาณต่อเติมอาคารพร้อมทั้งจัดซื้อโต๊ะเก้าอี้ในโรงเรียนเกษตรกร รวมทั้งให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้เชื้อแบคทีเรียในการทำลายศัตรูพืช รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรม ตลอดจนการไปดูงานต่างพื้นที่

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอบ่อทอง

ให้ความรู้แก่อกลุ่มในเรื่องการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม รวมทั้งสนับสนุนกลุ่มในเรื่องการใช้สารชีวภาพ

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการ เกษตรประจำตำบลบ่อทอง

ให้ความรู้แก่อกลุ่มในเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพในการหมักสละ การผลิตน้ำชีวภาพ และสารกำจัดแมลงตามธรรมชาติ เป็นต้น

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เกษตรกรที่ทำสวนผักในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต กำจัดแมลงศัตรูพืช และเพื่อให้ผลผลิตที่ได้สวยงามเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งการใช้สารเคมีจำนวนมากนี้ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรในระยะยาวได้ เนื่องจากต้องสัมผัสสารเคมีอยู่ตลอดเวลา
2. เกษตรกรมักประสบกับปัญหาความผันผวนของราคาผลผลิต และบ่อยครั้งที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากเกษตรกรมีการแข่งขันและจำหน่ายสินค้าตัดราคากัน

หลังการดำเนินการ

1. เกษตรกรในพื้นที่ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 30 คน หันมาปลูกผักแบบปลอดสารพิษ โดยใช้สารที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยชีวภาพในการเพิ่มผลผลิต และสารสะเดาในการกำจัดแมลงศัตรูพืช นอกจากนั้นกลุ่มเกษตรกรยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และลดต้นทุนการผลิตลงได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากสารชีวภาพส่วนใหญ่เกษตรกรผลิตใช้เอง รวมทั้งยังสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายในแก่เกษตรกรในพื้นที่อีกด้วย
2. สุขภาพโดยรวมของเกษตรกรดีขึ้นและคาดว่าจะดีขึ้นในระยะยาว ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการไม่เกิดการเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมี
3. กลุ่มประสบความสำเร็จในการจำหน่ายสินค้า มียอดจำหน่ายเดือนละประมาณ 40,000 บาท เนื่องจากสินค้าผักปลอดสารพิษเป็นที่นิยมของตลาดและของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ซึ่งการตลาดของกลุ่มเป็นตลาดในพื้นที่ และไม่สามารถผลิตและส่งขายไปยังตลาดนอกพื้นที่ได้เนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่พอจำหน่าย
4. สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของกลุ่ม โดยที่ผักปลอดสารพิษของกลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าราคาผักที่ใช้สารเคมี กิโลกรัมละ 10-50 บาท นอกจากนี้กลุ่มยังรับซื้อผักจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าพ่อค้าคนกลาง กิโลกรัมละ 5 บาท ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. เกษตรกรขาดแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต และขาดเงินทุนในการซื้อปุ๋ย	1. อบต. ขุดเจาะแหล่งน้ำให้กับสมาชิกเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขปัญหา และประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อของบประมาณสนับสนุน รวมทั้งแนะนำให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยใช้เอง
2. เมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เมื่อทำการเพาะปลูกกลับให้ผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ	2. จัดซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทเอกชน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ ทั้ง อบต. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปอทอง สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตั้งแต่เรื่องงบประมาณไปจนถึงให้คำแนะนำ และให้ความรู้ในการปลูกผักปลอดสารพิษและถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและมีความสามัคคีภายในกลุ่มที่จะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งความตั้งใจจริงของผู้นำส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษสามารถรวมกลุ่มกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงบทบาทความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในอันจะถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่กลุ่ม ความร่วมมือที่ดีระหว่างสมาชิก รวมทั้งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : จำเอนกนัส ศรีศักดิ์ดา
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแก้วทอง
ที่อยู่ : 103 หมู่ 5 ตำบลบ่อแก้วทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
โทรศัพท์ : (038) 363-070-1

ชื่อ-นามสกุล : นายพีระพล บุญหาญ
ตำแหน่ง : ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ
หน่วยงาน : กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ
ที่อยู่ : หมู่ 4 ตำบลบ่อแก้วทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
โทรศัพท์ : (07) 1149052

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	103 หมู่ 5 ตำบลบ่อแก้วทางทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี 20270
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	35.37 ตารางกิโลเมตร 3,882,776.52 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 12.15% เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 4.30% ค่าจ้างชั่วคราว 2.06% รายจ่ายงบกลาง 38.46% ค่าตอบแทน 0.99% ค่าสาธารณูปโภค 4.23% ค่าอุดหนุน 37.80% ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
งบประมาณรายได้	6,817,102.97 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 74.85% หมวดภาษีอากร 22.48% หมวดเงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	12 คน 9 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	6,021 คน
จำนวนครัวเรือน	1,137 ครัวเรือน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแก้วทางทองตั้งอยู่ทาง ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอบ่อทองและตำบล ธาตุทอง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ่อแก้วทางทองประมาณ 13 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ดอน เชิงเขา มีลำคลอง 2 สายไหลผ่านพื้นที่ตำบล ได้แก่ คลองตะโหนดและคลองกระเบา ซึ่งมีต้นกำเนิดน้ำอยู่ ที่เขาบ่อแก้วทางทองไหลลงสู่ที่ราบเชิงเขาและที่ราบใน เขตพื้นที่ของตำบล ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และปศุสัตว์ ส่วนสภาพสังคมมีลักษณะ เป็นสังคมชนบท ด้านการศึกษา มีโรงเรียน 4 แห่ง ด้านศาสนา มีวัด 4 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง และศาลเจ้า 2 แห่ง